

Sokszor a szenvedély viszi az ifjút tévútra, sokszor meg külső hatások, rossz társaság. Korunk jelleme gyenge, a materialisztikus számítás a sokaság cselekedeteinek rúgója, rontja az ifjúságot a rút haszonlesésével, amely mindenfelé elterjedt. A ravaszság keríti hatalmába az ifjú embert, s ennek lesz áldozata. Ilyenkor hiába beszél szülő is, barát is. Tán ép a felvilágosítás okoz sok kárt mindkét nembeli ifjúságnál. Amely ifjú rossz sexuális útra kerül, az nem tudatlan, hanem merész, nem okos, és nincs szilárd, erkölcsös akarata. A növendék szívét, esztét, akaratát, jellemét nevelje az anya is, az iskola is, akkor majd sexuális téren is erkölcsös lesz a cselekedete.

Semmi célja sincs a felvilágosításnak, csak a szeméremérzetet. Űzné ki a gyermekből, az ifjúból. Ez pedig nagy baj lenne. A szeméremérzet az öntudattal s az értelemmel fejlődik és szoros kapcsolatban van az erkölcsös akarattal. A szeméremérzet kimagyarázhatatlan valami, mely megmarad az aggkorig és mindenkor tiszteletet parancsol. A szeméremérzet mindig tartóztat a ballépéstől; akiben erősen kifejlődött, annak mindig védőbástyája. A növendék-ember sexuális felvilágosítása nem volna egyéb, mint a szeméremérzetnek megsemmisítése, ami pedig nagyon-nagyon sokat levonna a lélek finomságából, idealizmusából. Az ifjú nyersen beszélne mindenről, amit a jóízlés és mai sexuális fogalmaink tiltanak. És ha szabadon beszélne, talán hamarabb kerül rossz útra. A szeméremérzetet a természet oltotta az emberbe, és a jónevelés finomítja, nemesíti; a műveletlen emberben mindig csekélyebb mértékben van meg, mint a műveltben, amiért is ez utóbbinak a sexuális élete sokkal magasabb fokon áll, mint az előbbié.

Tehát ne világosítsuk fel az ifjút, hallgassunk a sexuális életről, mint ahogy eddig tettük; ha szükséges a felvilágosítás, a gondos szülő, a jó tanár úgy is megteszi. Neveljük a gyermekben a munkaszeretetet legzsengébb korától, szilárdítsuk akaratát, fejlesszük ki jellemét, akkor sexuális élete is mindig erkölcsös lesz.

DITTLER IDA REGINA.

A GYERMEKEK SEXUÁLIS FELVILÁGOSÍTÁSA.

A gyermekek nemi felvilágosításának módjára, magára a praktikus eljárásra nézve kitűnő útbaigazítást, irányítást találnak szülők és pädagogusok egyaránt *Oker-Blom* Mikea helsingforsi egyetemi tanár 31 lapra terjedő kis füzetében, mely most jelent meg szép, folyékony magyar fordításban, Kolozsvárt, a Tanári kör kiadásában.* E füzet

* Ismertetését lásd az Irodalom rovatban.

magyar fordításban való megjelenése indított arra, hogy a gyermekek szexuális felvilágosításának szükségességét és módját újból fölleleventsem e helyen, ahol különben — hála Istennek — többször esett szó már erről a szinte kimeríthetetlen, népek és nemzetek életfájának gyökeréig mélységesen benyúló, nagyfontosságú s igazán komoly kérdéstről. Az utóbbi években Európaszerte nagy mozgalom indult meg ebben az irányban. Észak-, Dél- és Középeurópa kulturállamaiban egyaránt egyre több és több társulat alakul, mely életfeladatául e kérdés lehető megvalósítását tűzi ki. Azt mondhatjuk, hogy a nagy német birodalom elől jár a komoly, lelkes munkában. Hazánkban sem egészen idegen már ez a törekvés. Orvosok és pædagogusok fáradoznak azon, hogy minél szélesebb körben, minél általánosabban terjesszék a mozgalmat, amelytől csak jó, csak áldás várható, ha okosan, bölcsen halad a maga útján. Budapesten nemrég a feministák kongresszusán került szóba a dolog. Úgy hisszük, egészen bizonyos, hogy csak használunk vele, ha újból szóvá tesszük a kérdést. Hiszen egész irodalma van már ennek.

Határozott, tiszta meggyőződésből fakadó, a kérdés irodalmának ismeretén alapult s rövidségében is tömör és értékes munka a Carl Kopp müncheni egyetemi tanár értekezése, amelyet a nemi betegségek leküzdése ellen alakult társaságban olvasott Münchenben 1904 február 2-ikán.¹ Ugyancsak nagy gonddal, alapos fiziológiai és lélektani indokolással készült munka, a Paul Bergemann jénai tanár értekezése, amelyet a német tanítók egyetemes közgyűlésén olvasott fel 1898-ban, Boroszlóban.² Egyike a legkiválóbbaknak a Siebert munkája, amelyre Kopp is sokszor hivatkozik, s amely mély belátásával és igazán nagy bölcsességével egyaránt kiválik.³ A régi német pædagogusok közül talán Salzmann volt a leglelkesebb és legokosabb szöszólója e kérdésnek.⁴ Egész kis sereg már e kérdéssel foglalkozók száma. Kopp az ő id. művében egész csoport nevet sorolt fel, így Rosegger, Stiehl, Ellen Key, Carpenter, Klara Muche, Koester, Ribbing, Schulz, Hellmuth, Koch stb., hogy ne is említsük a szexuális kérdéssel oly szeretettel s alaposan foglalkozó Kraft-Ebinget. Hazánkban a pædagogusok közül legfáradhatatlanabb és igazán kiváló munkás bajnoka e kérdésnek Kemény Ferenc igazgató, akinek úgyszólván a nevéhez fűződik az

¹ C. Kopp: «Das Geschlechtliche in der Jugenderziehung» L. 1904. Barth.

² P. Bergemann: «Die Sittlichkeitsfrage und die Schule» (Ez értekezést nagy szeretettel és szépen ismertette Mayer János, Magy. Pæd. 1899. évf. 401. lap).

³ Siebert: «Ein Buch für Eltern».

⁴ Salzmann: «Über die heimlichen Sünden der Jugend». L.

eddig e téren hazánkban elért pædagogiai eredmények dicsősége, s aki most is szakadatlanul harcol e nemes ügyért s félúton megállani nem is akar, nem is fog.¹ Munkásságával hozzájárult a kérdés felszínen tartásához s előbbreviteléhez *Walther* Béla is, aki az Orsz. Tan. Egy. 1901. évi jul. 2-iki közgyűlésén tartott felolvasásában hangoztatja a gyermekek sexuális felvilágosításának szükségét.² Orvosi karunkból már többen szállottak síkra ez ügyben; talán legerélyesebben *Marschalkó* kolozsvári egy. tanár, aki különösen a serdültebb ifjúság nemi életével foglalkozik.³ A Társadalomtudományi Társaság középiskolai reform c. vitájában is sokszor esett szó róla.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy hosszú-hosszú évszázadokon keresztül úgyszólván sem tettek az emberek gyermekeik nemi felvilágosítása érdekében, hogy e téren a fejlődő ifjú generáció teljes sötétségben botorkálni volt kénytelen, sőt kénytelen most is: nem tudjuk, csodálkozunk-e, vagy keseregjünk az emberi közöny és kényelemszeretet e megdöbbentő szertelenségén. Csak mint érdekességet említem fel, hogy a 80-as évek elején *Névy* Lászlónak Póra Ferencsel szemben védelmeznie kellett Vörösmarty «Elhagyott anya» c. költeményének e sorát: «Én szültelek, álltam bölcsőtök előtt, említem adának új életerőt», mert Póra úgy tartotta, hogy e kifejezés iskolába nem való, «félreértésre ad okot».⁴

De térjünk a dologra most. Három kérdésre kell megfelelnünk.

1. Jogosult-e általában a gyermekek sexuális felvilágosításának kérdése? Háramlik-e valakire elengedhetetlen kötelesség a gyermek nemi felvilágosítását illetőleg? Azaz: Van-e a természettől joga a gyermekeknek és ifjúságnak ahhoz, hogy ha feltudnák fogni gyermekkorukban e dolog jelentőségét, méltán megkívánhatnák, szinte követelhetnék az ő nemi életükről a legszükségesebb felvilágosítások megadását?

2. Kikre vár a kötelesség, hogy e felvilágosításokat megadják a gyermekeknek s ifjaknak?

3. Mi módon, milyen formában adják meg a szükséges felvilágosításokat azok, akik arra illetékesek?

¹ Kemény F. egy nemzetközi nevelésügyi kongresszus tételei közé is fölvette e kérdést, és sokszor írt róla. *Magy. Pæd.* 1899. 398. lap, *Magy. Pæd.* 1905. febr. Orsz. Tan. Egy. Közl. számaiban.

² *Walther* B.: «Az ifjúság erkölcsi óvása». Orsz. Tan. Egy. Közl. 1901. szept. száma.

³ *Marschalkó* előadása külön is megjelent az «Egyetem» című folyóiratban.

⁴ *Névy* L.: «Illem és álszemérem az iskolában». *Tan. Egy. Közl.* XIII., 1879/80.

I. Az első kérdésre, úgy hiszem, minden gondolkozó ember könnyen megadhatja a feleletet. Igen, a gyermekeknek feltétlen joguk van ahhoz, hogy a felvilágosításokat megkivánják. Épen úgy joguk van, mint az élethez. A nemi élet: az egyénnek a léte, existenciája. Nemi ösztön, nemi fejlődés nélkül nincs egyén, társadalom. A nemi ösztön, normális nyilvánulásaiiban, természetes alapja egész társadalmi életünknek. Sőt azt mondhatjuk, hogy szociális, rokonszenvező hajlamaink a nemi életben gyökereznek; az az anyaföldjük.* A tiszta, egészséges nemi élet az egyes egyének s így ezek csoportosulásából származó társadalmak, népek, nemzetek lelki, szellemi, egész kulturális előhaladásának biztos alapja, *conditio sine qua nonja*. A nemi élet e nagy, komoly jelentőségének lekicsinylése épen olyan nagy emberi tökéletlenség, mint az askétizmusnak minden földit megvető, s az anyagot, a testet a lélektől teljesen elválasztani akaró törekvése, vagy a szellemet fitymáló, anyagimádó, rideg materializmus erőlködése. Anyag és lélek egymástól — az élet szempontjából — elválaszthatatlan lévén, valahányszor életről beszélünk, mindannyiszor az anyag fejlődése (anyagcsere), a nemi élet is benne van már gondolatunkban, szavunkban. Már most, amint joga van minden megszületett egyénnek az élethez, s joga van ahhoz, hogy az életről felvilágosítást nyerjen s tökéletesedhessék, jóvá lehessen — hiszen ebben áll egész nevelési célunk — épen olyan magától értetődő, természetes dolog, hogy joga van a nemi életről is, mint az egész életfolyamat elengedhetetlenül hozzátartozó részéről tudomást s felvilágosodást szerezni: a kellő időben; a kellő formában, legalább is az egész életre megkívántató minimális részben. Ha csak normális nemi ösztönök, s normális nemi élet volnának, még akkor is szükséges volna a felvilágosítás; de mivel — mint mindenütt — vannak nem normális nemi ösztönök s nemi élet, s mivel az ilyenek — szemben a tiszta, normális nemi élettel — épen antiszociálisak, tehát az egész társadalmat nagy veszedelemmel fenyegetők: kétszeresen gondot kell a nevelésnek fordítania ezek megakadályozására, megszüntetésére. Hiszen a nemi rendellenes dolgok nagy része épen a kellő felvilágosítás hiánya következtében áll elő.

Gondoljuk el, mi mindenféle töprengésen megy keresztül egy nyílt eszű okos gyermek, épen azokban az években, amikor értelme fokozatosan nyilni kezd s mindent szeretne tudni, ami csak eszébe jut. Meghallgatja a «gólya meséjét», s rövid időre talán meg is légszik vele. De aztán a gyerek nő gyorsan s értelme tovább nyilik, lát, hall és figyel maga körül mindent. Megkezdődik a tanulás lassanként. Tanulja a kátét, olvassák a bibliát, jön a természetrajzi óra. A «gólya

* V. ö. Bergemann id. művével.

meséje» gyanussá válik előtte. Jönnek az olvasmányok. Azokon elgondolkozik. Haza megy, újabb kérdéseket intéz szülőihez, az ő létrejötte stb. dolgában. A szülők ragaszkodnak a gólyához, vagy elütik-vetik a dolgot, kitérő, semmitmondó, vagy nevetséges feleletet adnak, néha durván lekorholják, hogy az ilyesmi nem illik, stb. A gyerek szinte szégyelni kezd valamit. Sajátságos lelkiállapot ez; ő maga sem tudja, hogy mit szégyel, de úgy látja környezetéből, mintha valami nagy illetlenséget követett volna el. Gondolkozik, társaival beszélget, olvas stb. és olyanforma gondolatra jön, hogy itt «nincs minden rendben». Ha esetleg tiszta, becsületes ártatlansággal épen nemi részéről, nemi életébe vágó dologról talált kérdezősködni, ugyanazt a titkolódzó, rosszaló, elítélő, vagy ügyetlenkedő, zavarban levő arcot látja maga körül. És ezzel megindult lelkében az a végzetes folyamat, amely nagyon sokszor lesz csirája, okozója megromlott emberi életeknek; meglepte a titkos, sejtelmes vágy — egész természetszerűleg — hogy valamiképen megtudhassa azt, amit nem tud, amiről senki sem beszél neki olyan, akit igazán szeret. Egy leplet akar lerántani valamiről. Most már nem kérdezősködik többet szülőitől, sőt óvatosan kerül minden ilyen célzású dolgot. De ilyenkor már baj is van. Mert megindultak a suttogások a kis bajtársak között, a szorgos kutatás foly tovább a cselédszobában, az utcán, — s ahol lehet. Még nem bűnös, de nem messze jár tőle. Mert külső fizikai körülmények is segítik a gyereket abban, hogy sejtelmei még sejtelmesebbekké legyenek. Szeszecit is iszik néha, órák hosszat ül helyt otthon is, az iskolában is, lábait egymásra teszi, esetleg végbél viszketettség miatt (giliszta stb.), vagy zsebredugott kezekkel való babrálás miatt némi csiklandozást érez nemi szervén, megtapogatja, izgatja, játszik vele, akad rossz példaadó pajtás is, akad illetlen társalgó is, utcán, cselédek közt stb., s lassanként elkövetkezik a «néma bűn», az onánizálás, amely annál borzasztóbb, mert ennek végzésére senki idegen segítségére nincs szüksége, elvégezheti magában is. Ezt a veszélyes, szörnyű játékot lassanként megszokja, nem tudja elhagyni, s úgy pusztít ez a gyermek szervezetében, mint a lassan kezdődő, de utoljára házakat rombadöntő «földrengés», amint egy kiváló pädagógusunk oly találóan jellemezte.*

Ámbár e folyóirat olvasói előtt jórészt ismerősök az onánizálás diagnosizálásának külső jelei, talán nem lesz egészen felesleges mégis, ha idézem a Felméri szép leírását: «Amely gyermek nem szeret társaival lenni, különböző ürügy alatt keresi a magányt, szokatlanul félénk s tekintetében nincs meg a kellő nyíltság, hallgatag, nézése mélabús,

* Felméri: A test erkölcsi tisztasága. A nev. tud. kézikönyve, 241. l.

hamarabb elpirúl, mintsem mosolyog, a lármától mintegy fél, szeret ülni és nyugodtan lenni: rendszerint rossz úton van, vagy már testileg tisztátalan. Ez a betegség az értelmet sem hagyja érintetlenül; kivált a figyelem és az emlékezet szenvednek miatta. Az ily gyermek szórakozott, feledékeny, beszélni nem szeret, tényekre, számokra, nevekre nehezen emlékezik, a megkezdett mondatba sokszor belemromlik, s a felfogó és megtartó ereje ahelyett, hogy erősödne, mindennap fogy. Gyanús jel továbbá a gyermek túlságos soványsága — ha csak nem tulajdonítható valamely más betegség, vagy túlságos szellemi erőltetés következményének — gyanús kivált, ha velejár az arc halványsága, a szemfény bágyadtsága, a szemgödör kékes karikája, az arc hirtelen elpirulása és elhalványodása, járáskor a lélekzet fennakadása, könnyen izzadás, nyugtalan alvás stb. Ime ezek a legbiztosabb, legszokottabb jelek. S ha a «néma bűn» folytatásának eleje nem vétetik, borzasztó módon fog végződni ez a játék. Hátgerincsorvadás, paralízis, őrlétség, az egyén testi és erkölcsi romlása lehet a következménye.

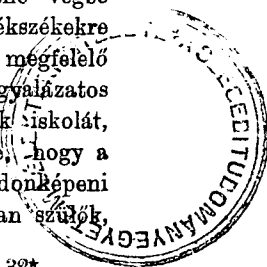
Nem jó sötét képeket rajzolni, sőt inkább túlzást szeretnék látni Bergemann amaz állításában, hogy az összes gyerekek 50%-a önfertőző, de annyi bizonyos, hogy az ideggyógyintézetek s az őrlétek házának orvosai és igazgatói megdöbbentő adatok birtokában vannak világszerte az onanizálás bűnének szörnyű következményei felől. Az önfertőzőknek több, mint felét mások csábítják a bűn elkövetésére. Csak legyetek éber szeműek apák, nézetek körül jól, vajjon hány van közületek határozott biztossággal meggyőződve arról, hogy az ő gyereke tiszta és egészséges?! S nem természetes következménye-e a bűn elkövetése az emberi, a gyermeki lélek pszichológiájának s a külső körülmények behatása együttes működésének? A titkoltnak, a sejtelmesnek különös varázsa van az emberi lélekre. A szülői ház titkolózik, az iskola titkolózik, minden olyan egyén s intézet, akiben igazán bizalma volna a gyerekeknek: titkolózik. Mit csinálhatna mást a gyermek, minthogy annál sürgősebben, úgyszólván mohó éhesen igyekszik a titkot megtudni.

Vagy talán kiölhetjük a vágyakat a lélekből, talán megállapíthatjuk parancsszóra a képzelet csapongásait? Vegyük a példát saját magunkról. Ha valamit tudni akarunk, megelégszünk-e olyan felvilágosításokkal, hogy ez meg ez nem nekünk való, ezt ne kérdezzük többet, ez titok? Vagy jól érezzük-e magunkat olyan társaságban, ahol előttünk titkolnak valamit, — s ezt mi észrevesszük? A gyermek kis világa egészen olyan, mint a mienk, csak még sokkal kíváncsibb.

Feltétlen és határozottan bizonyos lélektani tény, hogy épen a titkolódzás útján keltjük fel *különös mértékben* a gyermek figyelmét úgy a maga, mint a más nem iránt való kíváncsi érdeklődésben, s a

fantázia képzelgéseit épen pontosan arra irányítjuk, amire nem akarjuk. Sokat mondó és találóan igaz a Rosegger szava, amit Kopp idéz, mikor így szól: «Nem a felvilágosodás és a természetes szabadelvűség hoz bajba, hanem a titkolódzás, s az ezzel felébresztett kíváncsiságok és vágyak. A fűgefalevél alatt nem tenyészik a szüzesség, csak a prűdéria és a vágyódás. A prűdéria leplez, s a leplezés felfedezésekre tesz vágyóvá, azaz: vágyakat kelt. Dobj egy inget a medicei Venusra, oda lett a szép női eszmény, s egy *érdekes* nő áll előtted, akire vágyol». Súlyos, tartalmas szavak; szinte kánóni igazsággal hatnak ránk. Mivel így egész világosan értjük a gyermekek *szerencsétlenségét* — ami a mi szerencsétlenségünk is — engedjük-e hát továbbra is a vak véletlen kezére gyermekeink nemi életének fejlődését? Rabjai maradjunk a slendrián előítéletnek, a pusztá kényelemszeretetnek és tudatlanságnak, s tisztán azért, mert talán minket sem világosítottak fel, kitaszítsuk gyermekeinket, hadd botorkáljanak a sötétben, kísérletezzenek azzal, ami a legdrágább, legszentebb e földi életben s rémítő drágán szerezzék meg azt a felvilágosodást, amit mi jóakarólag, szeretettel, bölcsen megadhatunk nekik s a szerencsétlenségek ezerféle nemétől megmenthetjük őket?!

II. Az első kérdésre megfeleltünk. Úgy hiszem, senki sincs, aki be ne látná, hogy a gyermekeknek joguk van arra, hogy megkívánhassák a sexuális felvilágosítást, s hogy ezért a felvilágosításért *valakinek felelnie kell*. És a 2-ik kérdésre adandó felelet majdnem önként következik az elsőre nyert feleletből. Kiknek volna kötelességük a felvilágosítás, ha nem a *szülőknek*? Annak, aki a gyermeknek életet adott, s aki ezért az életért első sorban felelős, szigorú kötelessége az, hogy egy ily kimondhatatlanul fontos dolgot, mint gyermeke nemi életének irányítása, a kezébe vegyen, s legjobb akarattal, bölcsességgel maga álljon a kormány élére, ahelyett, hogy a vak véletlen, tanulatlan cselédek, utcasuhancok és romlott gyerekek kezére bízza gyermekének testi és lelki üdvösségét. Mert ha a szülők nem adják meg a kellő felvilágosításokat, ha nem elégítik ki gyerekeik jogos és természet-szerű kívánságát, ne csodálkozzanak azon, ha a gyerek máshol és más úton keresi azt. Az a nemes, lélekemelő munka, aminek az apa dolgozó szobájában, a gyerekszobában, az iskolákban kellene végbe mennie — cseléd-szobákba, utcákra, szemétdombokra, árnyékszékekre kerül, s ott végeztetik el — természetesen a környezetnek megfelelő módon és formában, hiányosan, ferdén, obscoen módon, gyalázatos trágársággal. Sokszor keresik a szülők a baj okát, szidnak iskolát, tanítási rendszert, túlterhelhetést stb., s nem jut eszükbe, hogy a tükörbe nézzenek, s szemtől-szembe álljanak a baj tulajdonképeni okával, saját magukkal. Pedig a rideg igazság ez: az olyan szülők,

akik gyermekeik nemi életét figyelemmel nem kísérik, s a rájuk váró feladatot elmulasztják, nem is várhatják, hogy gyermekük tiszta és egészséges legyen.

De nem akarunk vádaskodni. Sokszor nem is okai — legalább tudatosan nem — a szülők az ő gyermekeik szerencsétlenségének, mert nem értik meg, nem tudják felfogni a sexuális fölvilágosítás jelentőségét. Sőt eszükbe sem jut a gyermek nemi életéről gondolkodni. Sokkal többet törődnek egy lóval, csikóval, borjuval, mint gyermekük nemi életével. Az ilyen szülők nem elég intelligensek arra, hogy képesek legyenek a rájuk váró elég nehéz feladatot bölcsen megoldani. *Erre valók a szülői értekezletek az iskolában*, erre szolgálna az a kis folyóirat, «A szülők tanácsadója», amit Kemény F. sürget, s ami az állandó összeköttetést fentartaná s erősítené a szülői ház és iskola között, erre valók volnának a népszerű sorozatos pædagogiai előadások is.* Az iskola vállalja el a közvetítés nehéz szerepét; vegyen részt cselekvőleg is a tanulók sexuális felvilágosításában. Faluhelyeken, népiskolákban, ahol kevés intelligens szülőnek a gyereke tanul, egészen az iskolára hárul a felvilágosítás kötelezettsége. De ott is elengedhetetlenek a szülői értekezletek, épen az egyöntetű munkásság, a siker kedvéért. Az iskola feladata tehát kettős: irányító és cselekvő. A nevelési és oktatási tantervbe magába is bele kell illeszkednie a nemi élet tiszta, világos, természetes és keresetlen megtanításának, még pedig fokként, magából a természetből kiindulva, természettudományi alapon.

S a szülői ház és iskola munkájának a sexuális felvilágosítás terén a tiszta praktikus, *sociális* hasznán kívüli óriási *erkölcsi* jelentősége van. Szülő és gyermek között, tanító és tanítvány között nem lesz meg ez az örök titkolódzással, felületes mellőzéssel hazugságra s bizalmatlanságra nevelő, áthidalhatatlan űr, hanem a gyerek látni fogja, hogy legjobb barátja, legőszintébb tanácsadója, természetes védője s vezetője a szülői ház és az iskola, ahol nincs titkolódzás, bizalmatlanság, hanem ahová bátran, fölemelt fővel s egész természetesen fordulhat kérdéseivel útbaigazításért, tanácsért, minden tekintetben; nemi életében esetleg beállott nehézségek, betegségek is első sorban itt nyerne orvoslást, illetőleg innen indul ki minden. Aztán kinek a szavára hallgat a gyermek legjobban? Annak, akit szeret. Ha az apa és anya őszinte, meggyőző, keresetlen módon, de világosan és határozottan, fokozatosan lopják be a gyermek fejlődő értelmi világába, szívébe mindazokat a tudnivalókat, amiket a nemi életéről

* Kemény F. «Amire régóta égető szükség van». Magyar Pæd. 1905. febr.

tudnia kell; ha ellátják tanáccsal, s egy-két homályosan, célzatosan odavetett kétértelmű kifejezés helyett tisztán, érthetően beszélnek — s az iskola is így halad a maga oktató és nevelő munkájában: kimondhatatlan nagy, áldásos lesz e munka végső eredménye az emberiség fejlődésének történetében. Az már magától értetődik, hogy a fiúgyereket tisztességes leánykák társaságától visszatarítani nemcsak hogy nem okos dolog, de oktalanság. Sőt épen törekedni kell arra, hogy a kétnemű ifjúság idő előtt semmi különös dolgot ne lásson a két nem közeledésében, s ne jusson mindjárt obscoen dolog eszébe egyiknek is, másiknak is, hanem tartsák e barátságos érintkezést egész természetesnek. És most térjünk át a 3-ik kérdésre, hogy milyen formában történjék a felvilágosítás?

III. Tudom, hogy ez a legnehezebb része az egész kérdésnek; ez az a «kemény dió», amelyet épen azért, mert kemény, sok kényelmes ember meg sem kísért föltörni, hanem inkább a dolog könnyebb végét fogva, «lehetetlen»-t mond rá, s békében hagyja. Pedig ez a kemény dió föltörhető, csak valamivel finomabb műszerrrel s okosabb türelemmel kell a fölbontásához fogni. Kétségtelen, hogy az alapjában elég egyszerű kérdést az emberek tökéletlensége, kényelemszeretete és gondatlan konzervativizmusa tette oly problematikkussá, amilyenek látszik.

Az a nehéz kérdés tehát, milyen korban és hogyan történjék a gyermekek sexuális felvilágosítása? Az kétségtelen, amint *Oker-Blom Miksa* mondja, hogy «a gyermekek már 8—10 éves korukban, sőt néha még korábban is, sok kényes dolgot megsejtenek, de megtartják a maguk titkának s csak képzeletük apró világában építgetik, színezgetik vele légváraikat, annyival is inkább, mivel a szülők elég világosan kimutatják, hogy velük efféle dologról nem ereszkednek beszédbe». Hitünk szerint már a gyerek 7—8 éves korától kezdve (egyébként az időt a gyermek értelmi, testi fejlettsége s egyéb körülmények is határozzák) meg kell kezdődnie a csendes, észrevétlen felvilágosításnak, ami e nagyon zsege korban nem áll egyébből, mint abból, hogy a gyermek nemi fejlődését s ilyen irányú belső és külső világát különös figyelemmel kísérjük; ha kérdez valamit, arra mindenekelőtt készséggel felelünk, a zavarnak, keresettségnek, kínlódásnak még látszatát sem szabad előtte mutatnunk, nehogy épen ezzel tereljük rá a figyelmét arra, amitől el akarjuk vonni; szóval határozottak legyünk vele szemben, nyerjük meg a gyerek feltétlen bizalmát, őszinteségét, hadd nyissa meg előttünk szívét, lelkét mindig s ne legyen takargatni valója. Mikor aztán 10—12 éves lett a gyerek, megtudja érteni azokat a felvilágosításokat, amikről alább lesz szó. Mert 10—12 éves korban multhatatlanul meg kell történnie bizonyos felvilágosításnak.

Mindenek előtt néhány szót általánosságban a felvilágosítás módjáról. Már Salzman hangoztatta, hogy a felvilágosítás nem történhetik egyszerre, hanem rendre-rendre, a minket környező nagy természet életéből, növények, virágok fejlődéséből kiindulva, természetes úton. S ezt sarkalatos alaptörvénynek tartjuk mi is a felvilágosítás eljárásában. Ezért képtelenség az olyas beszéd, hogy az iskolában a felvilágosítást megadhatja az iskolaorvos, vagy valamelyik komoly, tekintélyesebb tanár stb. Hiszen a *gyermek sexualis felvilágosítása nem lehet egy negyedóra, vagy félóra műve*, amit ünnepélyes formában elvégzünk, s azzal eleget tettünk mindennek, hanem *lassu, fokozatos, keresetlen, természetes és minden elfogadás nélkül végzett rendszeres és tudatos eljárás*, ami az apa és fiú mindennapi érintkezésében s az iskola természettudományi és olvasmányi tananyagában észrevétel nélkül, úgyszólván magától értetődőleg vitetik keresztül. Az ünnepélyességnek még csak a látszatát is kerülni kell, nehogy úgy járjunk — amint Kopp mondja — hogy a gyermekek előre ezt suttoghassák: Most jön a nagy titok, most felvilágosítanak bennünket. Ez tréfának sem járná meg.

Az *Oker-Blom* Miksa kis füzete egy meglelt férfinak kis gyerekbartójához intézett levele formájában, egy nyári szünidőn tett falusi kirándulás apró élményei leírásának keretében igyekszik a 10—12 éves gyerekeknek megadni a szükséges nemi felvilágosításokat. Leírja az illető e levelében, hogy egyszer egy orvos nagybátyja magához hívta a nyári szünidőre Hegyhátra, s beszámol arról a sok szép, hasznos dologról, amit nagybátyja társaságában, a szabad természetben tett séták, vadászatok, fürdés alkalmával folytatott beszélgetésből tanult két hónap alatt. Az első fejezet címe: «Első kirándulásunk». Ebben leírja, hogy ismertette meg nagybátyja a növények, virágok megtermékenyítésével, nemi életével, megtanítja, hogy lesz a virágból gyümölcs stb. A másodikban, a «Fecskefészek» címűben, alkalomadtán, mikor a fiú a fecskék fészekrakását s a hím és nőstény kedveskedését meglátja, megismerteti a jó nagybácsi a szárnyasok nemi életével, megmagyarázza, hogy lesz a tojásból élőlény. A 3-ik fejezet «A Bodri megkölykezik» című az emlősök nemi életét, születését magyarázza meg, abból az alkalomból, hogy a Bodri kutya megkölykezett, s a fiú érdeklődik és kérdezősködik e tőle nem értett dolgok felől, amikre mind megkapja a feleletet. Ebben már arról is felvilágosul a fiú, hogy őt is az anyja szülte, épen úgy, mint a Bodri a maga kölykeit. Aztán egy alkalommal fürödni mennek, a fiú elesik, megüti a nemi szervét, ezt észreveszi a bátyja, megvizsgálja, megnyugtatta, hogy nem történt semmi baj, de jó is, mert ez a nemi szerv, ezt féltetni kell mindentől, ehhez nem szabad nyúlni, ezzel nem szabad játszani, nem szabad izgatni,

huzogatni soha, semmi körülmények között. Ez volt a 4-ik fejezet: «Egy kis baleset». Az 5-ik fejezet, a «kellemetlen esemény», Péternek a zsellérfiúnak szerencsétlenségét mutatja be. Péter a nemi szervével játékot űzött a fiú szeme láttára; ez hiába figyelmeztette őt. De Péter rosszul járt, nemi szerve megsérült, gyuladása jött, operálni kellett. Az operációt a mi fiúnknak is végig kellett néznie, ami jó lecke volt rá nézve. A 6-ik fejezet «Szerencsés vadászat» címen egy vadászatot mutat be, amelyen a nagybácsi alkalmat vesz magának, hogy egy kölyköző felboncolt nyúl belső részét, hasüregét stb. a benne levő apró kölykökkel együtt bemutassa a fiúnak. Az utolsó fejezetben «Elutazás előtt» az eddig szerzett ismeretek alapján tisztán, határozottan felvilágosítja a nagybácsi a fiút arról, hogy a nemi szerv mily fontos és kényes rész, azzal játszani nem szabad stb., sőt ha látni fogja azt, hogy egyes rossz fiúk azzal játszanak, s őt is csábítják arra, utasítsa vissza, forduljon el azoktól, de világosítsa fel őket, hogy mily borzasztó bajba kerülhetnek, ha nem vigyáznak, ha folytatják e játékot.

Ez a rövid, vázlatos tartalma a kis füzetnek. Nehéz leírni a tartalmát, mert akkor az egészet le kellene írni, de ezt a füzetet *olvasnia kell minden okos apának, minden tanítónak, sőt minden embernek, aki olvasni tud. Aki pedig nem tud olvasni, azzal ismer-tessék meg az olvasni tudók. Az aztán a szülők, tanítók belátásától is sokat függ, hogyan s milyen mértékben alkalmazzák a saját viszonyaik-hoz e kis könyvből tanultakat, de legalább egy bölcs, nyugodt, eleget mondó, de túlsokat nem beszélő eljárási módszert tanulnak belőle, s gondolkodhatnak gyermekeik nemi fejlődéséről, jövődő boldogsá-gáról is.*

Hogy a lányokat is föl kell világosítani a sexuális dolgokról, nem szorúl bizonyíttatásra. Különösen a kenyérkereső, az életet magányosan járó leányokra nézve egészen életfeltétel ez, mert ezer s ezer veszély-nek vannak kitéve. De az úgynevezett legjobb családok leánygyermek-ei is csak nyerne-vele, ha bizonyos fiziológiai alaptények megismerésé-vel tisztán és méltán készülhetnek jövődő nagy elhivatásukra. Jól mondja Kopp, hogy a leányok is a teljes titokzatosság ingerétől csá-bítva, az egymás közt folytatott sok suttogás után s a bakfiskor sokszor titokban folytatott olvasmányjaiból táplálva, magukban hozzáfognak a nagy élettalány megfejtéséhez. Sokat beszélhetnének az internátusok, nevelőintézetek zárt falai, ha beszélni tudnának. De elég hangosan beszélnek a vérszegény, ideges, hiszterikus nők, a sápadt, vézna fiúk és leányok is: mindkét nembeli ifjúság felvilágosításának szükségéről. Elég gondolkozóba ejtheti az embert a mindenben pikanteriát, sőt obscenitást kereső és találó, perverz, egészségtelen, tartós munkára

alig képes, gyöngye jellemű és kevés akaratú emberek sokasága is, amely mindig szaporodni látszik.

Talán jó lesz komolyan gondolkozni e dolgok fölött. Talán ideje volna már, hogy félredobjuk az álszemérmert és siessünk gyermekeink segítségére. Első sorban a pædagogusok és orvosok kötelessége, hogy az ezen irányban megindult küzdelmet bátran és határozottan megvívják. Világosítsák fel az apákat és anyákat, hogy tévesen, szörnyű tévesen gondolkoznak ők, ha azt hiszik, hogy e felvilágosítások lehetetlenek, hogy ezzel a családi élet poézise oda lesz, s hogy gyermekeik nem ártatlanok többé, mihelyt ilyesmiről tudnak. Ellenkezőleg. Az igazi szűzies ártatlanságnak, az egészséges testi és lelki fejlődésnek elöngedhetetlen föltétele a gyermekek szexuális felvilágosítása. És végezzük az Oker-Blom Miksa szavaival: «Jobb egy évvel korábban, mint egy perccel később».

RAVASZ ÁRPÁD.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— Régi fordítás Rousseau «Emil»-jéből. A Kassai Magyar Múzeum 1789—90. évi IV. negyedében *Töredékek R munkáiból* című fordítások jelentek meg Sz. L. aláírással. Szentjóni Szabó Lászlónak e fordításait Toldy — eredetijüket *Gottlieb Wilhelm Rabener*-nek elmés szatirái közt sejtven — a költő műveinek 1865-iki kiadásába *Töredékek Rabener munkáiból* címmel vette föl. (188—195. l.) Toldy után indulva, átnéztük Rabener munkáit, de e drámai élnökségű, érdekes, csipős szatirák között Szabó László elmékedő *Töredékei* vel egyezőt, egy-egy rokon gondolaton kívül, nem találtunk. Nem is találhattunk. Toldi ugyanis az *R* jelzést csak találomra olvasta *Rabener*-nek, akinek nevét elhallgatni a fordítónak alig lehetett oka. Már pedig az *R* jelzés olyan valakinek a nevét rejtette, akinek munkáit fordítani 1790-ben legalább is nem volt tanácsos. E mellett szól, hogy a fordító, Szabó László, maga is nevének csak a kezdőbetűit tette ki.

Csakugyan, az *R* jelzés *Rousseau*-t jelenti, a fordítások eredetijét pedig az *Emil vagy a nevelésről* III. és IV. könyvének néhány szabad szellemű részletében találjuk meg. A lefordított hat kis részletnek az *Emil*-ben a következő helyek felelnek meg:

Az 1. részlet a III. könyv végéből való, némi kihagyásokkal.

A 2. „ a IV. „ elejéről „ az ú. n. 2.-ik alapszabvány.

A 3. és 4. „ a IV. „ „ „ „ 3.-ik alapszabványból.

Az 5. és 6. „ a IV. „ „ „ „ alapszabványokhoz fűzött következtetésekből.